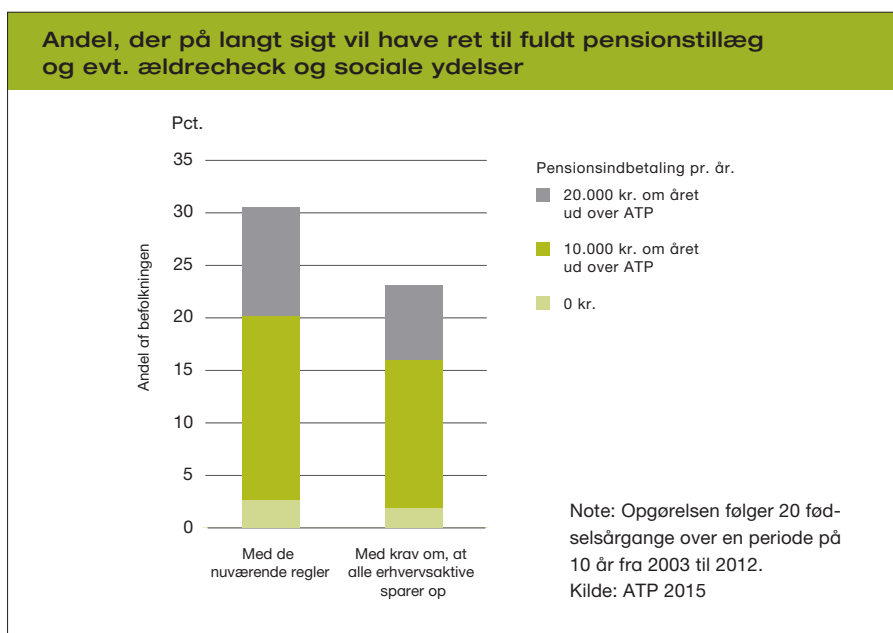

Hvis flere sparer op til pension mindskes afhængigheden af sociale ydelser markant

Der er stadig mange på det danske arbejdsmarked – 10-15 pct. af de beskæftigede – som ikke sparer op til pension. Denne udfordring kunne i teorien løses ved at gøre det obligatorisk for alle erhvervsaktive at spare op til sin egen pension. Men selv hvis det skete, og alle skulle spare mindst 20.000 kr. op hvert år, vil der fortsat være en stor gruppe, som i høj grad vil være afhængige af sociale ydelser, når de bliver pensionister. Det viser en ny analyse fra ATP.

I dag modtager hver anden nye pensionist folkepensionens fulde grundbeløb og det fulde pensionstillæg, og de har desuden eventuelt ret til sociale ydelser som fx boligydelse, ældrecheck og varmetillæg. Det tal bliver mindre i takt med, at arbejdsmarkedspensionerne får større gennemslag gennem de kommende årtier. På lang sigt vil op mod én ud af tre pensionister have så beskedne indtægter, at de vil modtage fx boligydelse, ældrecheck og varmetillæg.

Denne tredjedel er en sammensat gruppe. Godt halvdelen har tilbragt en stor del af deres voksenliv uden for arbejdsmarkedet. De resterende knap 50 pct. vil modtage sociale ydelser til trods for, at de i hovedsagen har et almindeligt erhvervsaktivt liv bag sig, men – af den ene eller anden grund – ikke har lagt

En tredjedel af befolkningen havde i 2003-2012 en gennemsnitlig pensionsopsparing på under 20.000 kr. årligt ud over ATP. Med så lille en indbetaling vil de som pensionister få ret til fuldt pensionstillæg og evt. også ældrecheck og andre sociale ydelser. Hvis et krav om, at alle erhvervsaktive skulle spare mindst 20.000 kr. op om året ud over ATP, havde været gældende, ville denne andel have været mindre – omkring én ud af fire.

penge fra til pensionistlivet. Hovedparten har tilbragt en stor del af deres erhvervsaktive liv som lønmodtagere uden pensionsgivende overenskomst, mens resten har været selvstændige og freelancere.

Eksperiment

Analysen opstiller et eksperiment. Den

sammenligner den aktuelle situation med forholdene, som de ville have været, hvis en årlig pensionsopsparing på mindst 20.000 kr. for en fuldtidsbeskæftiget ud over ATP havde været obligatorisk for alle erhvervsaktive.

Med en obligatorisk opsparing for de erhvervsaktive, der ikke i forvejen spa-

rer op til pension, vil flere i sagens natur nyde godt af en privat pension, og derfor er der også udsigt til, at gruppen af pensionister, som modtager sociale ydelser, bliver mindre. Analysen viser, at andelen af pensionister, som kan have ret til særlige sociale ydelser, ville blive reduceret fra knap hver tredje pensionist til knap hver fjerde – et fald på 8 pct. point.

Forklaringen på, at tvungen pensionsopsparing for erhvervsaktive ikke får andelen til at falde mere, er, at en stor gruppe i den erhvervsaktive alder kun i begrænset omfang har job – de zapper ud og ind af job og tilbringer en stor del af deres voksne liv på forskellige overførselsindkomster – eller de er deltidsbeskæftigede. Netop derfor vil de kun i mindre omfang kunne øge deres pensionsopsparing.

Dog viser analysen – som det fremgår af figuren – at den opsparing, som den tilbageværende gruppe trods alt foretager, faktisk ville blive øget, fordi de fleste er på arbejdsmarkedet en del af tiden.

Et to-delt problem

Gennem etableringen af nye arbejdsmarkedsordninger er det gennem de seneste godt 25 år lykkedes at sikre stor udbredelse af pensionsopsparing i Danmark. Men der er stadig en relativt stor restgruppe, som ikke sparer særlig meget op.

”I pensionspolitisk forstand er restgruppeproblemet velkendt. Det blev ikke mindst understreget som led i forberedelserne til de nye arbejdsmarkedsopsparinger for mere end 25 år siden” forklarer chefanalytiker i ATP Ole Beier Sørensen: ”Det særlige er, at problemstillingen er to-delt. Den ene del handler om de er-

hvervsaktive, som ikke sparer op til pension, selvom de faktisk godt kunne. De får ret til større offentlige ydelser end andre med samme indtægtsmæssige forhold. Mange af dem bliver på den måde det, der i økonomsproget kaldes free riders i pensionssystemet. Spørgsmålet er, om der skal gøres noget for at sikre, at alle erhvervsaktive sparer op? Den anden del handler om overførselsmodtagerne – og herunder måske især dem, der er arbejdsmarkedsparete. Spørgsmålet er, om deres pensionsforhold fortsat i et vist omfang skal hvile på sociale ydelser, eller om også de i højere grad selv skal spare op til pension?”

ATP's analyse illustrerer samtidig helt grundlæggende aspekter af pensionssystemets udvikling: ”Som udsigterne er i dag, vil særlige sociale ydelser også på lang sigt spille en vigtig rolle for en ganske stor gruppe pensionister. Det bety-

Sådan er der regnet

Opgørelsen omfatter pensionsopsparingen for fødselsårgangene 1953-1972 i 10-årsperioden fra 2003-2012. Det vil sige beregningen følger de 30-49 årige i 2003 gennem ti år frem til de er 40-59 år.

I analysens første del er den samlede pensionsindbetaling i perioden incl. ATP opgjort for hvert enkelt individ, og den andel, der samlet set kun har sparet meget lidt op over 10-årsperioden, er opgjort.

”Meget lidt” er her defineret, som et samlet opsparingsvolumen, som er mindre end svarende til en årlig indbetaling på 20.000 kr. (2012-niveau) ud over ATP. Det svarer i store træk til den årlige indbetaling, der er nødvendig for at nå en livsvarig privat pension på så højt et niveau, at ældrechecken og en række andre sociale ydelser falder bort. Tjenestemænd er tillagt et fiktivt bidrag på 15 pct. med det formål at sikre, at de ikke optræder i den gruppe, der sparer meget lidt op.

I analysens anden del er indbetalingerne opgjort for hver enkelt i det enkelte år, og indbetalingerne er vurderet i forhold til et krav om en mindste årlig indbetaling på 20.000 kr. (2012-niveau) ud over ATP justeret i forhold til den enkeltes

beskæftigelsesomfang. De faktiske bidrag er opgjort år for år for hver enkelt, og de evalueres i forhold til kravet i det enkelte år. Hvis den enkelte ikke allerede opfylder kravet, er der antaget et opfyldningsbidrag svarende til forskellen mellem kravet og det faktiske bidrag.

Herefter er der på ny foretaget en opgørelse af de samlede indbetalinger over 10-års perioden, og igen er den andel af, der samlet set kun har sparet meget lidt op – en gennemsnitlig indbetaling for de 10 år på minimum 20.000 kr. (2012-niveau) ud over ATP - opgjort.

I figuren er ”Med de nuværende regler” den aktuelle situation, mens ”Med krav om at alle erhvervsaktive sparer op” ser en situation, hvor alle erhvervsaktive tænkes pålagt et krav om en mindste årlig indbetaling ud over ATP.

Valget af tallet 20.000 kr. skal ikke forstås som et konkret forslag. Pointen er alene at vise, hvordan mere udbredt deltagelse i pensionsopsparing blandt de erhvervsaktive kan tænkes at påvirke presset på de særlige sociale ydelser. Et lavere opsparingskrav vil trække i samme retning, omend virkningen i sagens natur vil være mindre.

der, at de særlige sociale ydelser så at sige mister deres målrettede sociale karakter og i stedet bliver mere almene. Den problemstilling ændres, hvis flere sparer op. På den måde styrkes grundlaget faktisk for de særlige sociale ydelser, som er tiltænkt de svageste ældre. Effekten afhænger grundlæggende af, hvor mange der inddrages, og hvordan kravet til deres opsparing udformes”, forklarer Ole Beier Sørensen.

Ikke kun erhvervsaktive

Torben Tranæs, forskningsdirektør i SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, mener, at analysen sætter en tyk streg under et vigtigt dilemma for politikere, der måtte have lyst til at re-

formere det pensionssystem, vi kender i dag: ”De hidtidige bestræbelser på at få alle til at spare op til deres egen pension, har langt fra bragt os et system, hvor det er umuligt at køre på frihjul og forvente, at fælleskabet redder én, når man bliver ældre. Vil man videre ad den vej, ligger tvungen pensionsopsparing umiddelbart lige for. Men analysen her viser, at hvis frihjulsproblematikken skal løses, er det ikke nok at tvinge de erhvervsaktive til at spare op. En stor gruppe vil på grund af deres sporadiske tilknytning til arbejds-markedet alligevel stå med en beskedent pensionsopsparing, når de trækker sig tilbage.”

Ifølge Torben Tranæs er vi lige vidt, hvis

ikke man sikrer, at alle grupper sparer op. Det gælder også dem, der er på førtidspension, kontanthjælp eller en anden ydelse: ”Hvis alle med beskeden erhvervskarriere stadig er uden nogen videre pensionsopsparing, vil det politisk være vanskeligt at fjerne indkomstafhængige tillæg som ældrecheck og pensionstillæg. Og så vil det stadig kunne betale sig at køre på frihjul. Politisk kan man så vælge at hæve overførslerne med det beløb, som skal spares op, lade det gå fra de eksisterende ydelser eller vælge en kombination. Det er to uafhængige politiske valg, om man skal sikre, at der for alle grupper sker en opsparing, og om det offentlige skal bidrage til opsparingen.”